

Jaan Lukas

Tänavuse iseseisvuspäeva eel autasustas president Toomas Hendrik Ilves Eesti Punase Risti Teenetemärgiga (V klass) ka nooruslikku doonorit Laine Randet, kes juba üle saja korra verd on andnud.

Ametlikku teadet enda autasustamisest luges Laine Rande esimest korda ajalehest. "Tegelikult aimasin, et midagi sellist võib tulla, sest Tartu Ülikooli Kliinikumi Verekeskuse töötajad küsisid minult mõningaid andmeid ja ütlesid, et neid on tarvis presidendi kantseleile. Olen tõesti palju verd andnud ja annan veelgi. Samas ei pea ma doonoriks olemist ka mingiks eriliseks missioonitundeliseks teoks. Minu jaoks on see pigem iseenesest mõistetav ja tarvilik kaasinimeste abistamiseks," rääkis ta.

Verevõtmise päevadel normaalne enesetunne

Legendi järgi oli maailma esimene doonor pelikan, lind, kes poegade näljast päästmiseks nokaga oma rinna avas ja sealt neil verd juua laskis. Laine Randel tekkis mõte doonoriks hakata kakskümmend viis aastat tagasi, kui ta Jõgeva KEK-is maalrina töötas. "Tahtsin verd andma minna, kuid tegelikult veidi kartsin ka, sest ei teadnud, kuidas see tervisele mõjub. Julgust sain aga suuresti juurde sellest, et verd andsid ka mitmed töökaaslased, kes selle protseduuri igati edukalt ja vapralt läbi tegid," tunnistas ta.

Vere loovutamiseks ei tarvitse Laine Randel Tartusse sõita, sest sealse verekeskuse meedikud käivad regulaarselt Jõgeva haiglas doonoripäevi läbi viimas. "Nagu teistelgi esmadoonoritel, võeti minul algul verd 200 milliliitrit, seejärel 300 või 400 milliliitrit. Praeguseks on aga üheks doosiks kujunenud korraga 450 milliliitrit. Algul andsin verd kahe, nüüd aga kolme kuu tagant," rääkis naine.

Laine Rande sõnul pole tal ei enne ega pärast vere võtmist kunagi halb hakanud. "Enesetunne on ikka selline nagu tavaliselt. Kasulik on selle toiminguga eel ka korralikult kõht täis süüa ja soovitatav kohvi juua, sest nii läheb veri paremini "käima".

Verevõtmisele eelneb ka arstlik läbivaatus, kus esitatakse küsimusi tervisliku seisundi, haiguste põdemise ja ravimite kasutamise kohta. Esmadoonoritel ja vajadusel ka korduvatel vereandjatel mõõdetakse vereõhku ja pulssi. Samuti tehakse kindlaks vere hemoglobiinisaldus.

Ja kui doonor peaks ennast pärast verevõtmist tõesti kehvasti tundma, oskavad meedikud teda professionaalidena abistada. Enamasti soovitatakse siis mõni aeg pikali olla.

Verevõtmiseks tarvilikku nõelatorget nimetas Laine Rande küllaltki valutuks. "Ühekordsete nõelte kasutamine kindlustab steriilsuse ja väldib nakkusohtlikkuse. Mõndagi on aga vere võtmises ka aegade möödudes muutunud. Kui enne võeti verd pudelisse, siis nüüd plastikotikestesse," kirjeldas ta.

Haruldase veregrupiga naine

Esimest korda doonoriks tulijatel määratakse kõigepealt veregrupp. "Minul on B-grupi veri ja reesusfaktor on negatiivne. Sellist veregruppi esineb teadaolevalt kolmel protsendil inimestest,"

teadis naine öelda.

Lisagem siinkohal, et reesusnegatiivne tähendab seda, et veres puudub d-antigeen.

Mõnikord käivad doonorid verd andmas ka siis, kui seda vajab mõni kriitilises seisundis lähedane, sõber või tuttav. "Otsest selliseid olukordi pole mul tekkinud, küll aga on tulnud minna Jõgeva haiglasse ootamatult verd loovutama, sest kellelegi on tarvis kiiresti vereülekannet teha."

Verekartus ei tule doonori puhul kõne alla. Küsimusele, missuguses punases toonis veri võiks kõige ilusam olla, ei osanud väärrika teenetemärgi saanud doonor siiski vastata. "Ega ma vere andmise ajal verd ise palju vaata. Üldiselt meeldib mulle aga rohkem sinine värv ja samuti pastelne roheline. Liiga erksad toonid kipuvad silmi väsitama," tunnistas naine, kes on aastaid maalrina töötanud ja seega värvidega palju kokku puutunud.

Harjumaal Kehra lähedal üheksalapselises peres sündinud Laine Rande õppis maalriks Rapla MEK-is.

1977. aastal kolis ta elama Jõgevale ja töökohaks sai sinne KEK.

"Olen värvinud KEK-i elamurajooni maju ja ka spordihoonet Virtus. Samuti olen maalritööd teinud Saarel, Palal, Tabiveres ja tegelikult peaaegu kõigis Jõgevamaa paikades. Tartus värvisin alltöövõtu korras ka füüsikainstituudi hoonet. Aeg-ajalt peab maaler üsna kõrgele ronima. Kõrgust ma aga ei pelga ja pealegi on tänapäevased tellingud üsna turvalised," lisas ta.

Gregori sportlik vanaema

Kuigi pensioniiga on kätte jõudnud, teeb Laine Rande lepingutega maalritööd praegugi.

Oluline osa tema ajast kulub aga kolmeaastase tütrepoja Gregoriga tegelemiseks. "Kui koos oleme, siis mängime ja joonistame. Aeg-ajalt proovib Gregor oma loomingulisi võimeid ka mõnel laste jaoks toodetud muusikariistal. Üldiselt on ta aga väga liikuv ja elav poiss, kes minultki energiat eeldab," jutustas Laine Rande.

Särtsakust paistab vanaemal jätkuvat, sest sporti on ta ikka teinud.

"Nooremana kuulusin töökollektiivide võistkondadesse. Hiljem olen käinud Laiusel koroonat mängimas ja ka sellel alal võistlemas. Samuti on kehalist pinget pakkunud maalritöö," lisas ta.

Üheks meelistegevuseks nimetab Laine Rande ka aiatööd, tema peenramaa asub spordihoone Virtus taga.

Presidendilt autasu pälvinud naine kiidab ka oma kodulinna. "Jõgeval on tore elada ja siit mujale kolimise mõtet pole mul kordagi tekkinud," kinnitas ta.

1920. aastal asutas Eesti Punase Risti Selts humanitaaralal ja elu päästmisel silma paistnud inimeste tunnustamiseks teenetmärgi, mis 1936. aastal riigivanema korraldusega riiklikuks autasuks sai.

Kõrge autasu pälvis kaks doonorit

Tartu Ülikooli Kliinikumi verekeskuse direktor Helve König ütles, et tänavu autasustas president Eesti Punase Risti V klassi teenetemärgiga kahte doonorit. Üks neist on meie verekeskusele hästi tuntud Laine Rande, kes usutavasti oma eeskujuga ergutab ja julgustab verd andma mitmeid kaasinimesi, ennekõike aga noori.

“Jõgevamaalastel on vedanud, et nende keskel elab selline tubli naine,” kinnitas König.

Artikkel [Vooremaa veebilehel](#) .